

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/98448,8-maja-1945-r-zakonczenie-ii-wojny-swiatowej-spot.html>
03.03.2026, 03:32

8 maja 1945 r. - zakończenie II wojny światowej (spot)

Największy konflikt w dziejach ludzkości dobiegł końca. 8 maja 1945 r. wszedł w życie podpisany dzień wcześniej akt bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy Niemieckiej. Dokument ten oficjalnie zakończył II wojnę światową w Europie.

Dla Polski jednak rozpoczął się okres walki z nowym, sowieckim okupantem, który już od momentu ponownego wkroczenia na ziemie polskie w styczniu 1944 r. zwalczał wszelkie polskie dążenia do pełnej niepodległości. Rozpoczął się okres aresztowań, przesłuchań, tortur i mordów na żołnierzach polskiego podziemia antykomunistycznego. Często w tym celu Sowieci wykorzystywali więzienia, w których nie tak dawno to Niemcy mordowali Polaków.

W tym czasie sprawa polska została zdradzona na arenie międzynarodowej. Podczas konferencji w Jałcie zachodni Alianci zgodzili się na oddanie znacznej części ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej w ręce Stalina, a pozostałą część polskiego terytorium oddano pod zwierzchnictwo Rosji sowieckiej. Dodatkowo na Syberii wciąż pozostawało ponad 300 tysięcy deportowanych Polaków.

Czy zatem Polacy mogli w pełni cieszyć się z zakończenia wojny?

Zarówno żołnierze polskiego podziemia, jak i Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie nie mogli czuć się zwycięzcami. Żołnierze PSZ musieli liczyć się z aresztowaniem, w przypadku gdyby zdecydowali się wrócić do „wolnej” Polski. Setki polskich żołnierzy pochodziło z odebranych Polsce ziem wschodnich. Powrót oznaczał rezygnację z polskiego obywatelstwa, a także ponowną deportację na Syberię. Walczący w kraju stanęli przed dramatycznym wyborem: ujawnić się i liczyć na łaskę Sowietów czy kontynuować walkę z dala od rodzin? Wielu wybrało kontynuowanie walki z nadzieją na pełną niepodległość. Podczas gdy Europa świętowała koniec wojny, w naszym kraju, polscy żołnierze walczyli dalej o uniezależnienie polskiej władzy od Moskwy.

W nocy z 8 na 9 maja 1945 r. oddział dowodzony przez mjr. Jana Tabortowskiego „Bruzdę” opanował Grajewo, rozbijając przy tym Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego oraz Komendę Powiatową Milicji Obywatelskiej. Podczas akcji uwolniono także ponad 60 więźniów.

Mimo zakończenia wojny władze sowieckie nadal przetrzymywały tysiące Polaków w

więzieniach i łagrach. Często byli to żołnierze podziemia niepodległościowego. Dlatego też 9 maja więźniowie zorganizowali ucieczkę z białostockiego aresztu, skąd uwolniło się ponad 100 więźniów przetrzymywanych tam przez władze komunistyczne.

11 maja pod wsią Wyrzyki niedaleko Drozdowa patrol dowodzony przez mjr. „Bruzdę” przeprowadził udaną akcję odbicia z rąk UB dowódcy jednego z plutonów – plut. „Jałowca”. W wyniku tej akcji zginęło lub odniosło rany 16 funkcjonariuszy UB.

Akcje te stały się swoistym manifestem pokazującym, że Polska wciąż walczy o pełną niepodległość i nie godzi się z postanowieniami zawartymi podczas konferencji jałtańskiej.